

LUND UNIVERSITY

A-kassan och den svenska modellen

Kjellberg, Anders

2010

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Kjellberg, A. (2010). *A-kassan och den svenska modellen*. Artikel presenterad vid A-kassan och den svenska modellen.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LO 19 april 2010

A-kassan och den svenska modellen

Anders Kjellberg
Sociologiska institutionen
Lunds universitet

(Några smärre korrigeringar i två tabeller införda 14/2 2011)

Facklig organisationsgrad i 18 länder 1980-2009

	1980	1990	1993	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Sverige	78 /	81	85	81	78	77	73	71	71
Finland			84	76	71	71	71		
Danmark	75	76	77	75	72	69	70		
Belgien	54	54	55	49	53	54	53		
Norge	57	57	57	53	53	53	52	51	
Irland	62	57	-	/39	34	33	32		
Österrike	57	47	43	37	33	32	29	28	
Italien	50	39	38	34	33	33	33		
Kanada	35	35	36	32	31	30	30	30	
Storbrit.	52	38	35	30	29	28	28	27	
Australien	49	41	38	25	22	20	19	19	
Tyskland	35	33 /	33	25		18			
Nederländ	35	24	26	23	21	20	20		
Japan	31	25	24	21	19	18	18	18	
Spanien	8	13	18	17	15	15			
Polen	65	28	17	20	23	18	16	16	
USA	23	16	16	13	12	12	12	12	12
Frankrike	18	10	10	8	8	8	8		

Källa: Anders Kjellberg”Fackliga organisationer och industrial relations” i Tomas Berglund & Stefan Schedin *Arbetslivet* (Studentlitteratur, 2009) + kompletteringar.

Facklig organisationsgrad i Sverige 1990-2009

Ålder	2006	2007	2008	2009	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2006-2009
16-24 år	46	40	36	35	-6	-4	-1	-11
25-29 år	68	64	61	59	-4	-3	-2	-9
Summa 16-29 år	58	53	49	48	-5	-4	-1	-10
30-44 år	77	74	72	72	-3	-2	0	-5
45-64 år	85	82	81	80	-3	-1	-1	-5
Summa 16-64 år	77	73	71	71	-4	-2	0	-6

Exkl. heltidsstuderande som arbetar vid sidan om studierna
Källa: Anders Kjellberg "Det fackliga medlemsraset under 2007 och 2008" *Arbetsmarknad & Arbetsliv* nr 2 2009 samt kompletteringar

Facklig organisationsgrad för arbetare och tjänstemän i olika näringar

	2006	2007	2008	2009	2006- 2007	2007- 2008	2008- 2009	2006- 2009
A. Arbetare								
Industri mm	84	81	81	81	- 3	0	0	-3
Byggverksamhet	81	77	73	73	-4	-4	0	-8
Handel	64	61	57	56	-3	-4	-1	-8
Övrig privat service	67	62	58	57	-5	-4	-1	-10
därav hotel & rest.	52	47	40	36	-5	-7	-4	-16
transport	71	67	63	62	-4	-4	-1	-9
Summa privat service	66	62	58	56	-4	-4	-2	-10
Summa privat sektor	74	70	67	66	-4	-3	-1	-8
Offentlig sektor	87	85	83	82	-2	-2	-1	-5
Båda sektorerna	77	74	71	70	-3	-3	-1	-7
B. Tjänstemän								
Industri mm	80	76	75	76	-4	-1	+1	-4
Handel	62	59	56	58	-3	-3	+2	-4
Övrig privat service	66	63	61	63	-3	-2	+2	-3
därav transport	75	71	71	71	-4	0	0	-4
Summa privat service	65	62	60	62	-3	-2	+2	-3
Summa privat sektor	69	65	63	65	-4	-2	+2	-4
Offentlig sektor	89	86	85	85	-3	-1	0	-4
Båda sektorerna	77	73	72	72	-4	-1	0	-5
C. Löntagare totalt								
Industri mm	82	79	79	79	-3	0	0	-3
Byggverksamhet	79	75	71	71	-4	-4	0	-8
Handel	63	60	57	57	-3	-3	0	-6
Övrig privat service	67	63	60	61	-4	-3	+1	-6
därav hotel & rest.	52	49	41	36	-3	-8	-5	-16
transport	73	69	66	65	-4	-3	-1	-8
Summa privat service	66	62	59	60	-4	-3	+1	-6
Summa privat sektor	71	68	65	65	-3	-3	0	-6
Offentlig sektor	88	86	84	84	-2	-2	0	-4
Båda sektorerna	77	73	71	71	-4	-2	0	-6
Män	74	71	68	68	-3	-3	0	-6
Kvinnor	80	76	74	74	-4	-2	0	-6

Höjda och alltmer differentierade a-kasseavgifter har medfört:

(1) Medlemsras i a-kassan: från 30/9 2006 till 30/9 2008 ca 500.000 färre medlemmar i a-kassorna

(ca 400.000 färre i de fackliga a-kassorna under 2007 och 2008)

(2) Fackligt medlemsras utan motsvarighet i Sveriges moderna historia: ca 235.000 färre fackmedlemmar under 2007 och 2008

Facklig organisationsgrad i Sverige

2007+2008	-	-	-5.73	-6
2008	71	71.16	-2.29	-2
2007	73	73.45	-3.44	-3
2006	77	76.89	-0.9	-1
2005	78	77.8	-0.8	-1
2004	79	78.6	-1.2	-1
2003	80	79.8	+0.1	0
2002	80	79.7	0.0	0
2001	80	79.7	-0.9	-1
2000	81	80.6	-1.2	-1
1999	82	81.8		

Källa: Anders Kjellberg *Arbetsmarknad & Arbetsliv* nr 2 2009

Orsaker till fallande facklig organisationsgrad på lång sikt (1)

- Attitydförändring: en mer kritiskt prövande inställning till fackligt medlemskap än tidigare och där kostnaden vägs mot nyttan
- Bristande kunskaper hos ungdomar om vad en fackförening eller ett kollektivavtal är
- Sjunkande andel sysselsatta inom industri och offentlig sektor – ökande andel i privata tjänstenärningar

Orsaker till fallande facklig organisationsgrad på lång sikt (2)

- Arbetsstyrkans uppsplittring genom *outsourcing* (tillväxt av ”företagsnära tjänster” mm), inhyrning (bemanningsföretag, konsulter), fast och tidsbegränsat anställda, arbete på udda arbetstider mm
- Nya branscher och företag till följd av avregleringar och privatiseringar med en inte sällan negativ inställning till fack och kollektivavtal från arbetsgivarens sida samt bristande fackliga traditioner

Orsaker till fallande facklig organisationsgrad på lång sikt (3)

- Snål bemanning (*lean production*) till följd av skärpt konkurrens (inkl. ökad press på underleverantörer) och besparings- och effektiviseringskrav i offentlig sektor minskar utrymmet för fackligt arbete på betald arbetstid
- Allt vanligare med grupparbete / teamwork. Om någon går ifrån för att ägna sig åt facklig verksamhet får arbetskamraterna mer att göra
- Minskade täckningsgrad av fackklubbarna till följd av samtliga ovan nämnda faktorer

Arbetsplatser utan fack

På arbetsplatser utan fackförening

- saknas personliga kontakter med medlemmarna
- finns inte så mycket resultat att uppvisa vad gäller inflytande på t ex arbetsmiljö, arbetsorganisation eller lokala lönesystem.

Facket är således frånvarande både

- ur social synvinkel
- ur ett resultat- eller nyttoperspektiv

Det fackliga medlemsraset 2007 och 2008

- Huvudförklaring: förändringarna av a-kassans finansiering, närmare bestämt den kraftigt höjda och senare tilltagande differentieringen av a-kasseavgiften
- Borttagande av skattereduktionen för avgiften till a-kassan (40%) respektive till facket (25%)
- 2007 och början av 2008: högkonjunktur med följd att somliga anser sig klara sig bra utan fackets hjälp
- Sammanfattningsvis: ökad kostnad (medlemskap i a-kassa + fack) men oförändrad nytta (kan dessutom framstå som mindre under högkonjunkturen)

Förändring av antalet fackmedlemmar i Sverige under åren 2006, 2007, 2008 och 2009

	Förändring av antalet aktiva fackmedlemmar					
	2006	2007	2008	2007+ 2008	2009	2007+2008 +2009
LO	-1%	-8%	-4%	-11%	-3%	-14%
TCO	-1%	-5%	-2%	-7%	+0,4%	-6%
Saco	+1%	-1%	+2%	+1%	+4%	+5%
Övriga	-1%	-4%	+4%	-0,5%	+5%	+5%
Alla	-1%	-6%	-2%	-8%	-0,4%	-8%

Antal medlemmar i fackliga a-kassor under åren 2006-09

	Förändring av antalet medlemmar i fackliga a-kassor					
	2006	2007	2008	2007+2008	2009	2007+2008+2009
LO	-1%	-11%	-3%	-14%	-1%	-14%
TCO	-2%	-11%	-2%	-13%	+1%	-11%
AEA	0%	-5%	+3%	-2%	+5%	+2%
Övriga	+1%	-11%	-1%	-12%	+2%	-10%
Samtliga	-1%	-10%	-2%	-11%	+1%	-11%
Antal medlemmar	3.514.700	3.169.500	3.115.700		3.144.000	
Förändring under året	-33.400*	-345.200	-53.800	-399.000	+28.300	-370.700**

Anm. Antalet medlemmar i de fackliga a-kassorna avser 31/12 respektive år. Den 31/12 2005 hade de fackliga a-kassorna 3.548.100 medlemmar.

* Därav uppgick medlemsminskningen under 4:e kvartalet 2006 till 23.100 personer.

** Av de fackliga a-kassornas sammanlagda förlust på 370.700 medlemmar under perioden 31/12 2006 – 31/12 2009 svarade LO-kassorna för 248.000 personer, TCO-kassorna för 124.800 och de fackliga a-kassorna utanför centralorganisationerna för 10.700 medan AEA ökade med 12.800 personer.

Källa: bearbetning av statistik från IAF.

Avgifter till ett urval fackliga a-kassor 2006-2010 (avser fackmedlemmar)

	31/12 2006	1/1 2007	1/4 2010	31/12 2006 – 1/4 2010
Lärarnas (TCO)	97	247	90	-7
Akademikernas AEA	90	240	90	0
Finans&Försäkring (TCO)	86	244	90	+4
ST (TCO)	84	315	143	+59
SKTF (TCO)	99	331	139	+40
Kommunal (LO)	100	340	144	+44
Elektrikerna (LO)	92	326	180	+88
HTF (TCO)/Unionen	106	353	234	+128
Sif (TCO)/Unionen	90	331	234	+144
Pappers (LO)	105	350	239	+134

/forts./

Avgifter till ett urval fackliga a-kassor 2006-10 /forts/

	31/12 2006	1/1 2007	1/4 2010	31/12 2006 – 1/4 2010
SEKO (LO)	104	349	278	+174
Livs (LO)	102	359	287	+185
Transport (LO)	106	361	306	+200
Handels (LO)	95	346	315	+220
Fastighets (LO)	100	351	325	+225
IF Metall (LO)	93	339	390	+297
Musiker (LO)	115	415	415	+300
Teater (TCO)	99	375	412	+313
Byggnads (LO)	116	366	415	+299
Grafiska (LO) / GS	110	364	420	+310
Skogsträ (LO) / GS	96	365	420	+324
Hotell & Rest (LO)	97	361	430	+333

Arbetslöshetsförsäkring och andra försäkringar april 2010

EN MEDLEM Hotell och restaurangbranschen:

Årspremie a-kassa: 12 x 430 kronor = 5.160 kronor

(Do + fackavgift: 12 x 725 kronor = 8.700 kronor)

Hemförsäkring hyresrätt: 1.200 kronor/år

Hemförsäkring bostadsrätt: 1.500 kronor/år

Hemförsäkring villa (Skåne): 4.000 kronor/år

(allt utan rabatter och erbjudanden till t ex fackmedlemmar)

Hemförsäkring – 27 år: max 789 kronor/år (Länsförsäkringar Skåne)

Vanlig olycksfallsförsäkring: 1.200 kronor/år

FAMILJ MED TVÅ MEDLEMMAR

Hotell och restaurangbranschen:

Årspremie a-kassa: 2 x 5.160 kronor = 10.320 kronor

(Do + fackavgift: 2 x 8.700 kronor = 17.400 kronor)

Hemförsäkring hyresrätt: 1.200 kronor/år

Hemförsäkring bostadsrätt: 1.500 kronor/år

Hemförsäkring villa (Skåne): 4.000 kronor/år

(allt utan rabatter och erbjudanden till t ex fackmedlemmar)

Hemförsäkring – 27 år: max 789 kronor/år (Länsförsäkringar Skåne)

Vanlig olycksfallsförsäkring: 2 x 1.200 kronor/år = 2.400 kronor/år

Hur mycket mer kan en arbetslös som betalat premien till arbetslöshetsförsäkringen maximalt få ut jämfört med den som avstått från medlemskap?

Kassamedlem: ersättning vid arbetslöshet: max $5 \times 680 = \text{max } 3.400$ kronor per vecka eller ca 14.980 kronor per månad före skatt (inget jobbskatteavdrag) – 4.182 kronor i skatt = 10.798 kronor i månaden efter skatt (skattetabell 33 kolumn 5, kommunalskatt $32,50\text{-}33$ kronor)

Ej kassamedlem: ersättning vid arbetslöshet: $5 \times 320 = \text{max } 1.600$ kronor per vecka eller ca 7.040 kronor per månad före skatt (inget jobbskatteavdrag) – 1.611 kronor i skatt = 5.429 kronor i månaden efter skatt

Kassamedlemmen får således $10.798 - 5.429 = \underline{5.369}$ kronor mer i ersättning per månad efter skatt än icke-kassamedlemmen.

Antalet anställda+ arbetslösa 16-64 år utanför a-kassorna 4:e kvartalet 2005 - 2009.

	KV 4 2005	KV 4 2006	KV 4 2007	KV 4 2008	KV 4 2009	Förändring 2005-2009	Förändring 2006-2009
Antal anställda	3.834.500	3.935.700	4.021.000	4.014.400	3.908.000	+73.500	- 27.700
Antal arbetslösa	241.600	207.300	259.300	293.400	395.800	+154.200	+188.500
Summa anställda + arbetslösa	4.076.100	4.143.000	4.280.300	4.307.800	4.303.800	+227.700	+160.800
Antal i a-kassorna 31/12*	3.625.100	3.600.600	3.244.400	3.190.000	3.221.500	-403.600	-379.100
Antal utanför a-Kassorna	451.000	542.400	1.035.900	1.117.800	1.082.300	+631.300	+539.900
Andel av anställda + arbetslösa utanför a-kassorna*	11.1%	13.1%	24.2%	25.9%	25.1%		

Anm. Samtliga arbetslösa antas tillhöra löntagargruppen, vilket naturligtvis är en förenkling.

* Fackliga a-kassor + Alfa-kassan

Källor: AKU Grundtabeller, AKU Tilläggstabeller (SCB), SCB:s statistikdatabas och IAF.

Antalet i arbetskraften 16-64 år utanför a-kassorna 4:e kvartalet 2005 -2009

	KV 4 2005	KV 4 2006	KV 4 2007	KV 4 2008	KV 4 2009	Förändring 2005-2009	Förändring 2006-2009
Antal sysselsatta	4.268.200	4.364.600	4.451.600	4.439.500	4.338.000	+69.800	-26.600
Antal arbetslösa	241.600	207.300	259.300	293.400	395.800	+154.200	+188.500
Summa i arbetskraften	4.509.800	4.571.900	4.710.900	4.732.900	4.733.800	+224.000	+161.900
Antal i a-kassorna 31/12*	3.806.600	3.785.700	3.389.800	3.324.200	3.360.300	- 446.300	- 425.400
Antal utanför a-kassorna	703.200	786.200	1.321.100	1.408.700	1.373.500	+672.300	+587.300
Andel av arbetskraften utanför a-kassorna	15.6%	17.2%	28.0%	29.8%	29.0%		

* 30/9 2006 hade a-kassorna 3.806.900 medlemmar (avrundat till hela 100-tal). Mellan 30/9 2006 och 31/12 2008 minskade antalet kassamedlemmar med 482.700. Mellan 30/9 2006 och 30/9 2008 minskade antalet kassamedlemmar med 498.800, dvs ca en halv miljon personer. Anm. I kategorin sysselsatta ingår anställda, företagare och medhjälpande hushållsmedlemmar.

Källor: AKU Grundtabeller (SCB), SCB:s statistikdatabas och IAF.

Hur vänds utvecklingen?

Ett förslag:

"Flykten från a-kassan kräver sänkta avgifter"

Receptet ordinerades 2008 av:

**Anders Borg, Sven Otto Littorin och
Cristina Husmark Pehrsson i DN Debatt
11/4 2008.**

Receptet användes 2009

**Åtgärd: 50-kronorsrabatten från 1/7 2009
(+ temporärt avkortad kvalificeringsperiod
för understöd)**

**Förväntat resultat enligt Anders Borg:
+ 175.000 medlemmar till a-kassorna
(Dagens eko 21/9 2008)**

Skrifter Anders Kjellberg 2009

- “Det fackliga medlemsraset i Sverige under 2007 och 2008” *Arbetsmarknad & Arbetsliv* nr 2 2009, sid 11-28. /kan laddas ned från min hemsida /
- "The Swedish Model of Industrial Relations: Self-Regulation and Combined Centralisation-Decentralisation" i Craig Phelan (red) *Trade Unionism since 1945: Towards a Global History Volume 1*. Oxford: Peter Lang, sid 155-198.
- *Industrial Relations Foresight 2025: Sweden Compared to EU15, EU 12 and Global 7 countries*. Department of Sociology, Lund University /kan laddas ned från min hemsida/, (52 sidor)
- *Industrial Relations Foresight 2025 for Sweden: Presentation of Results and Comments*. Department of Sociology, Lund University /kan laddas ned från min hemsida/, (58 sidor).

/FORTS./

Anders Kjellberg skrifter 2009 /forts/

- “The Swedish Ghent system and trade unions under pressure” *Transfer* nr 3-4 2009, sid 481-504. /kan laddas ned från min hemsida /
- *Växande avgiftsskillnader i a-kassan - ökad social polarisering* Working paper, 2009; uppdaterat 2010 /kan laddas ned från min hemsida / (23 sidor).
- ”Fackliga organisationer och *industrial relations*” i Tomas Berglund & Stefan Schedin (red.) *Arbetslivet* (Studentlitteratur, 2009), sid 241-286.

Anders Kjellberg skrifter 2010

Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund (24 sidor; uppdaterad och utvidgad version av motsvarande avsnitt i Medlingsinstitutets årsrapport 2009).

Rapporten kan laddas ned från min hemsida på sociologiska institutionen i Lund

Kontaktuppgifter

Anders Kjellberg

Sociologiska institutionen

Box 114

221 00 Lund

Tel: 046-222 88 47

E-post: anders.kjellberg@soc.lu.se

Hemsida: <http://www3.soc.lu.se/index.php?id=93>

(enklaste sättet att hitta den: sök "Anders Kjellberg" på Google)